

VANDRING I KINA

DRÖMMEN OM *Shangri-La*

Bergen utanför Shangri-La var under århundraden en resväg för tibetanska hästkaravaner. Häng med på en kontrastrik lyxvandring på hög höjd!

text KARIN WALLÉN *foto* MARCUS WESTBERG

Vid nytt läger väntar vila och bete för hästarna.

Kandelabrar, madrasser och möbler för gästerna. Enklare liggunderlag för personalen. Allt bärs av ett femtiotal hästar.

”NÄR FÖRFATTAREN JAMES HILTON 1933 SKREV SIN ROMAN *LOST HORIZON* BESKREV HAN SHANGRI-LA SOM EN UNDANGÖMD, UTOPISK TIBETANSK STAD, DOLD BLAND BERGEN I HIMALAYA.”

SÅ DETTA ÄR alltså Shangri-La. Ett virrvarr av trähus med ornamenterade dörrar. Tempel med guldblänkande tak och butiker som säljer kinesisk medicin, jadestener och hundskinn. Gatorna är som tagna ur en fantasi, och det är naturligtvis även stadens namn. Det var inte förrän 2001 som de kinesiska myndigheterna bestämde sig för att döpa om staden Zhongdian i nordvästra Yunnanprovinsen till något med lite mer stjärnglans. Och det med all rätt, menade man.

När författaren James Hilton 1933 skrev sin roman *Lost Horizon* beskrev han Shangri-La som en undangömd, utopisk tibetansk stad, dold bland bergen i Himalaya. Det kunde ha varit här. Typ. Även om staden förstas var ett verk av Hiltons fantasi.

Men visst finns här både tibetansk kultur och en rik historia. Om vissa av husväggarna i gamla stan kunde tala skulle de berätta om hur karavanerna på väg från Yunnan till Lhasa brukade passera här med start för tusen år sedan. De skulle berätta om tyngda häst- och människoryggar med te och salt i lasten.

Fast många av husen skulle förstas inte ha en susning om allt det där. En stor del av dem är nämligen betydligt yngre än de ser ut att vara.

– Vi hade en storbrand här 2014, då 250 hus i gamla stan totalförstördes. Så många hus är återuppbyggda för att se ut precis som innan. Men det byggs mycket nytt också. Intercontinental ska

byggas här nästan, säger guiden William och pekar ut från en gränd i gamla stan.

Det känns inte riktigt som om ett storhotell skulle passa in. Men det gör å andra sidan inte William heller, eller Yang Yang som han heter på kinesiska eller Cha An Tserang som han heter på tibetanska.

Han är killen som upptäckte punkrock genom Youtube, innan sajten blockerades av staten. Men han hittade snart en egen kanal för att få utlopp för sina intressen: På barerna i gamla Shangri-La kunde han träffa utlänningar som älskade samma saker som han själv – musik, film och skateboard.

Idag är han utbildad inom turism. Och fast han inte anser sig vara någon ”vandringskille” så snör han ibland på sig kängorna och ansluter till hästkaravanen som binder ihop historien om Tehästvägen. Det gör vi också. Imorgon börjar det.

DET ÄR TIDIG eftermiddag när vi samlas på Ferme Liotard i byn Zoumugu, cirka 40 minuter utanför Shangri-La. Den stora karavanen drog redan i morse, närmare 50 hästar fullastade med allt som behövs för fyra dagars lyxvandring. Säckarna fulla med mat, tält, madrasser, täcken, kandelabrar och koffertar med vin.

När vår vandringsgrupp nu gör sig redo för att följa i karavanens spår är det i sällskap av ytterligare några hästar. Några av dem bär lite av ►

Dags att fortsätta färden. Loson förbereder en häst för packning.

Alla hästar, och de som jobbar med karavanen, kommer från byn och dalen där Ferme Liotard ligger.

I tekaravanernas hovspår går vandrigen, genom skog, över hedlandskap och med en extra tur upp till det heliga berget, Aboudje.

”DET SOM
VERKLIGEN
DRAR
BLICKARNA
TILL SIG DÄR
UTSIKTEN
ÖPPNAR
SIG ÄR DE
DRAMATISKA
BERGEN I
FJÄRRAN.”

Vid dagens slut väntar alltid det lilla extra. Tapas med jak-salami.

Loson tar en paus från kortspelet i ladan. Till vardags jobbar han som träsnidare, men några gånger om året hänger han med och jobbar med karavanen.

våra prylar, och några av dem bär på de barn som inte orkar gå hela vägen. Vi har fått ansluta till en grupp bestående av tre franska par och deras sammanlagt tio barn.

– Inte göra så! ropar en stressad pappa när några av de yngre fåktas med sina vandringsstavar.

Constantin de Slizewicz ler sitt kisande leende och skakar lätt på huvudet. I åtta år har han bott i Shangri-La och anordnat karavanvandringar i området, men att barn är med på turen är extremt ovanligt. Vandrigen vänder sig till den som vill få full service och samtidigt se en oexploaterad del av det tibetanska territoriet.

OMRÅDET VI BEFINNEN oss i är på sätt och vis tibetanskt, eftersom den övervägande delen av befolkningen och kulturen är just tibetansk. Däremot befinner vi oss alltså inte i autonoma Tibet, där omständliga tillstånd krävs och där besökare inte får röra sig oövervakat. Men här, i nordvästra Yunnanprovinsen, har den franske Tibetkännaren Constantin hittat ett sätt att utöva sin dröm: att kombinera extravaganta äventyr i vildmarken med bevarandet av den tibetanska kulturen.

Han jobbade i många år både som journalist, fotograf och fixare åt utländska medier i Kina och Tibet, och i sitt arbete med att skriva böcker om Tibet fascinerades han över gamla tiders upptäcktsresande och deras sätt att ta sig fram

– med överdådiga karavaner där allt skulle med: från hela bibliotek av böcker till stora lager med champagne av bästa sort.

– Min första bok handlade mycket om 1800-talets upptäckare och äventyrare. Som Louis Liotard. Och i Sverige hade ni en fantastisk kille – Sven Hedini! Jag läste mycket om den typen av upptäcktsresande, och kände mig lite avundsjuk på dem och deras sätt att ta sig fram. Jag tänkte: Varför inte jag? Så jag började fundera på hur jag kunde blanda den här äventyrliga livsstilen med den tibetanska livsstilen, säger Constantin, som hedrade en av sina franska förebilder genom att döpa sitt företag till Caravane Liotard.

VI LÄMNAR DABOSIDALEN och vandrar in i skogen, med sikte på första övernattningsplatsen. Det är i början av november. Lärkträden lyser knallgula längs stigen och bildar färgglada öar i de mörkgröna skogskullarna som träder fram när det bildas luckor i vegetationen. Men det som verkligen drar blickarna till sig där utsikten öppnar sig är de dramatiska bergen i fjärran. Som ett sagoslott reser sig det heliga berget Aboudje i horisonten. Att nå dit dag tre ska bli en höjdpunkt på flera sätt, med vandringsens högsta punkt – 4 400 meter över havet – och spektakulära vyer över sjön med samma namn.

Redan nu gör sig den tunna luften påmind i fläsande andhämtning så fort det går uppför. ▶

Yunnan
HÄSTAR & TEODLING

De kinesiska provinserna
Sichuan och Yunnan
tros vara de första
teproducerande regionerna
i världen. Den så kallade
Tehästvägen var ett nätverk
av rutter där hästkaravaner
lastade med te och salt
färdades förr.

Som högst når vi 3 748 meter över havet denna första, kortare vandringsdag. Vår första övernattningsplats ligger hundra höjdmeter lägre. Vi ser den på håll, i dalen nedanför oss. Ett gräsområde mellan skogskullarna, där vita tält slagits upp och där jakar och avlastade karavanhästar nu betar rofyllt. En brasa har tänts och ett bord har dukats. Snart äter vi torkat jakkött i tunna bitar som förrätt och ser mörkret sänka sig över oss samtidigt som himlen tänder tusentals stjärnor. När middagen i matsalstältet är över sitter vi runt brasan och dricker vin, till ljudet av franska röster och stojande barn. En av fransmännen hittar Led Zeppelins *Stairway to Heaven* offline på Spotify i telefonen och ler nöjt.

– Inte göra så! ropar en allt tröttare pappa som försöker lära barnen hur man lägger – inte kastar – ny ved på elden.

NÄR DET ÄR dags att gå upp nästa morgon undrar jag om jag överhuvudtaget har sovit. Eftersom jag och fotografen Marcus fått följa med som ett lite extra påhäng till den förbokade franska gruppen får vi dela sovutrymme med personalen. Vi sover alltså sida vid sida med ett dussintal män, på filtar och tunna liggunderlag i matsalstältet.

Ett enda gaselement finns till förfogande och det står på andra sidan tältet. Och så var det den där detaljen med att samtliga i personalen tycks vara tunga snarkare. Det har med andra ord varit en kall och ljudlig första natt, men så fort jag kommer utanför tältduken känns det bättre. Solen har gått upp, molnen jagar över himlen, och frukosten är under tillagning i kökstältet.

Fransmännen ser piggare ut. De sover i mindre tält, med tjocka madrasser och både sovsäckar och riktiga duntäcken. Tälten är stilfullt möblerade med koffertar till bord, glänsande kandelabrar och handfat i emalj. Boendet är snyggt och – intygar de – varmt och bekvämt.

Den här dagen är det vi vandrare som lämnar tältlägret först – och den bärande hästkaravanen som följer efter när allt är hoppackat. Efter bara någon timme är de ikapp och förbi oss.

VARJE HÄST LEDS av en hästskötare från Dabosidalen. Det är helt enkelt Constantins grannar som jobbar med karavanen, och varje familj (det finns 22 i byn) utser två familjemedlemmar som följer med. Varje familj får lika mycket betalt. Till vardags är de lantbrukare, odlar fälten med korn och majrovor. Men tack vare karavanen har de fått en väsentlig extrainkomst.

– Sedan vi börjat med karavanerna har det dessutom blivit fler hästar i byn. Karavantraditionen hade ju försvunnit. Och många av de yngre har inte ens varit ute här och vallat jakarna. Men

på det här viset behåller de kontakten med det som är deras land, deras område och deras historia, säger Constantin.

När vi är framme vid nästa övernattningsplats görs alla sysslor på rutin. Hästskötaren Den Zhu lastar genast av sina två svarta packhästar och letar efter en bra plats att binda dem på. De börjar genast beta, och själv går hon bort till en av de två ladorna där hästskötarna bor. Fem gånger per år gör hon karavanvandringen, och hennes man är också med. Imorgon väntar en vilodag för alla hästskötare eftersom vi stannar två nätter på den här lägerplatsen.

Inne i ladan ryker det från den glödande kolbädden i köket. Det mesta av röken går ut genom ett hål i taket, men ganska mycket blir kvar inne i rummet. Det svider i ögonen. Runt glöden sitter redan ett tjugotal personer uppdelade på fyra grupper. Alla spelar samma kortspel – ”Kampen mot godsägaren” – och skrattar och skojar. Någon fuskar oavbrutet och får högljutt motstånd.

Loson kommer in, med pälsmössa och kamouflagerock. Han jobbar som träsnidare och dekorerar tibetanska hus. Och hänger med i karavanen några gånger per år.

– Jag har även jakar och hästar, så jag har varit här och vallat dem på bete många gånger förr. Det är en vacker plats, säger han.

MEDAN DET BÖRJAR hackas grönsaker och plockas fram konserverad skinka i timmerladan så dukas en annan måltid upp hundra meter bort, i tältlägret. Det blir vin, nötter och torkat kött vid brasan, som en aperitif till treättersmiddagen som snart ska serveras i matsalstältet. De franska barnen spelar schack och den stressade pappan vilar ut med bubbel i glaset.

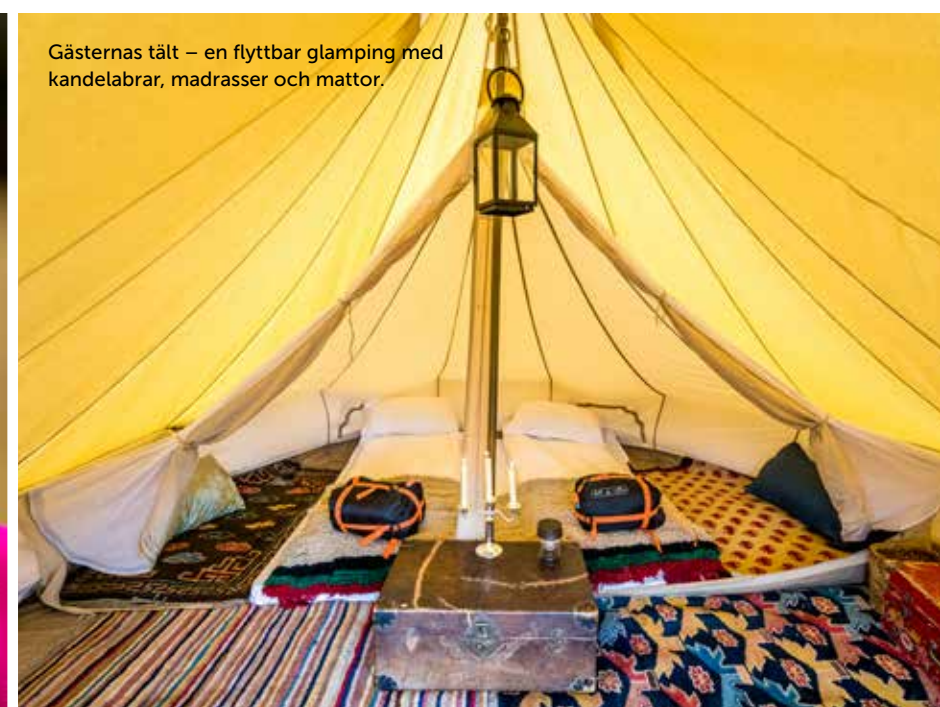
Efter middagen sitter vi vid brasan igen, i mörkret. Dricker champagne och Tibetan Pale Ale. Pratar om morgondagen och vilka alternativ som finns för vandring: den lätta, den medelsvåra och den hårda ruten. Jag och Marcus ska självklart göra den hårda. Den som ska ta oss över ett pass på 4 400 meter över havet och fram till det heliga berget med den heliga sjön. Och i natt ska jag äntligen sova bra. Jag preppar med extra filt, dubbla sockor och en varmvattenflaska i sovsäcken.

Men mitt i natten vaknar jag, genomsvettig. Och illamående. Jag försöker tänka bort känslan av att något vill upp, men till slut går det inte. Jag måste ut. Jag måste spy.

Jag tar mig ur sovsäcken, fram till dragkedjan i tältet, och stapplar så långt jag kan innan jag dyker ner på knä och ser gårdagskvällens yak bourgignon landa i det frostiga gräset framför mig. Magen drar ihop sig och bjuder på fler konvulsioner, även när inget finns kvar att få upp. ►

Den Zhu, en av alla medarbetare i karavanen.

Gästernas tält – en flyttbar glamping med kandelabrar, madrasser och mattor.

”ALLA SPELAR SAMMA KORTSPEL – ’KAMPEN MOT GODSÄGAREN’ – OCH SKRATTAR OCH SKOJAR. NÅGON FUSKAR OAVBRUTET.”

En något spak, eventuellt höjdsjuk, Karin försöker få i sig frukost vid lägerelden. Det blir inte alltid som man tänkt sig.

Höstens gula lärkträd ramar in tältlägret där hästkaravanen slår ner sina tillfälliga bopälar.

Betespaus före avfärd.

Tärarna rinner, så där som de gör när man vänt ut och in på sig, och plötsligt står Marcus där i nattmörkret.

– Hur mår du?

Han, som igår hade ont i huvudet och kände sig lite sådär, mår bra nu. Själv är jag som ett darrande asplöv när jag tar mig tillbaka till sovsäcken för att göra ett nytt försök att sova. Men när morgonen kommer spyr jag igen. Och när alla andra njuter av sin frukost vid långbordet provar jag att dricka en halv kopp varmt vatten, och klarar inte att hålla det i magsäcken längre än en minut innan det måste upp. Jag hinner inte stappla mer än tre steg innan jag ligger framstupa på knä igen.

Jag kräks framför tre frukostmysande franska familjer som är ute på lyxäventyr. Det känns sådär.

Men vad som känns ännu sorgligare är förstas att jag knappast kan ta mig upp till Aboudje i det här skicket.

– Drick lite vatten och ät lite ris, säger William välmenande. Jag vet att det inte går.

Vi gissar på höjdsjuka, eftersom vår lägerplats ligger på 3 750 meter över havet, men jag har inte känt några symtom alls innan spyendet började. I vilket fall är jag så urlakad att det inte kommer att funka.

JAG FÅR VINKA hej då till Marcus, Constantin och de andra i gänget som ska upp till det heliga berget, och jag får förhöra dem efteråt om hur det är när de vandrar genom den höstnakna rhododendronskogen och upp mot de kala, karga bergsväggarna, med allt kortare andetag i den tunna luften.

Medan de närmar sig passet på 4 400 meter, det högsta under vandringen, klarar jag att äta en tugga Snickers någonstans på lägre mark, och tycker att det känns som en framgång. Jag har bestämt

mig för att gå tillbaka till byn idag, istället för att tillbringa hela dagen sjuk i ett kallt tält. William är med mig, och snart singlar årets första snö över oss som flyktiga bomullstussar.

Ett par timmar senare när Marcus och gänget andfädda upp till toppen av passet och tar in utsikten som varit målet hela tiden: den heliga sjön Aboudje, inbäddad som i en krater i berget med samma namn.

EN AV HÄSTSKÖTARNA, Nanche Djoma, är med. Det är första gången hon är vid Aboudje, och hon har ett tydligt mål. Medan de andra väntar på berget vandrar hon och en annan av tibetanerna ner till sjön. Där lägger hon jakmjölk och hänger böneflaggor som gåvor till gudarna. Flaggorna kallas *lung ta* på tibetanska. Det betyder vindhäst, och när de vajar förs bönerna som står skrivna på dem iväg av vinden. Nanche vänder sig till guden i sjön – enligt sägnen en vit, sovande jak – och ber om hälsa och gott liv för familjen. Hon är 62 år gammal och oerhört tacksam för att ha klarat att ta sig hit.

När hon kommer upp igen ber hon Marcus ta en bild av henne där på bergskammen. Lyckan lyser i hennes ögon, lika gnistrande som den rosa sjalen på huvudet och den smaragdgröna sjön i bakgrunden. Vinden får hennes kjoltyg att röra sig, samtidigt som färgglada böner virvlar upp till himlen.

Ungefär samtidigt gungar det till i de gula lärkträden där jag går, närmare byn för varje trött steg jag tar. Kanske susar grenarna något om hästkaravaner från förr, med te och salt i lasten.

Om européer med champagne och äventyrlust i ådrorna. Och tibetanska böner som dansar i vinden. ♥

SNABBFAKTA

VAD: Shangri-La är en stad i nordvästra Kina, nära gränsen till Tibet, som tidigare hette Zhongdian men 2001 bytte namn. Kulturen är till största del tibetansk, även om staden ligger utanför det autonoma Tibet. **LAND:** Kina. **PROVINS:** Yunnan. **INVÄNARE:** ca 147 000 (Shangri-La). **VALUTA:** 1 yuan = ca 1,40 kr. **TIDSSKILLNAD:** + 7 timmar vintertid, + 6 timmar sommartid. **VISUM:** Sök online på visaforchina.org och lämna sedan pass och ansökan till visumcenter i Stockholm eller Göteborg. **BÄSTA TID ATT RESA:** Vår och sommar. Caravane Liotard har stängt december–februari.

RESA HIT

För att ta dig till Shangri-La behöver du börja med att ta dig till någon av de större städerna i Kina. Exempelvis Finnair (finnair.se) har under normala förhållanden ett stort antal avgångar per vecka till bland annat Beijing, Xi'an och Shanghai.

Från Kunming, som är huvudstad i Yunnanprovinserna, går direktflyg till Shangri-La med China Eastern Airlines (us.ceair.com/en) på 1 tim 20 min för runt 2 000 kr t/r. Även från Chongqing går direktflyg, med Chongqing Airlines. Det går också bussar från t ex Kunming (även nattbussar), Dali och Lijiang. Närmaste järnvägsstation är i Lijiang, fyra timmar bort.

RESA RUNT

Gamla stan i Shangri-La består av mysiga gränder där du tar dig runt till fots. Till Ferme Liotard, där karavanvandringen med Caravane Liotard börjar, tar det 40 minuter med taxi. Chaufförerna hänger vid parkeringen nedanför kullen med Dukezong-templet.

BO

The Banyan Tree Ringha. På lätt gångavstånd till vandring företaget Caravane Liotard ligger detta lyxhotell, med stilfulla och exklusiva villor runt huvudbyggnaden, mitt ute på landet. Dubbelrum från ca 2 500 kr. banyantree.com/en/china/ringha

Ganlo-Inn, 30 Jinlong Street, Shangri-La. Litet, fint boutique-hostel mitt i gamla stan, med fräscha och snyggt inredda rum. Dubbelrum från ca 520 kr.

Bodhi Inn, 14 Yiro Mulang, Beimen Street, Shangri-La. Ombonat, mysigt och stilfullt hotell mitt i gamla stan. Dubbelrum från ca 250 kr.

ÄTA OCH DRICKA

I Shangri-Las gamla stadskärna finns mängder av restauranger med både klassisk kinesisk, tibetansk och indisk mat samt västerländska rätter. Att stoppa in jakkött i alla möjliga rätter är populärt för att locka turister. Så var beredd på erbjudanden om jak i allt från pizza till curry. Tibetansk hotpot, där du själv lägger i ingredienser i den kokande grytan på bordet, är populärt på flera restauranger. Prova även en klassisk tibetansk frukost med smörte, alltså te med jaksör i. Ibland blandas även kornmjöl ner, för att göra det mindre flottigt, och till det bröd med syrlig jakfärskost och strösocker. Ganska smarrigt faktiskt!

Flying Tigers Café, Hongxue Gallery 78, Shangri-La, är en mysig franskögd restaurang i gamla stan, med både tibetanska och västerländska rätter på menyn. Kanske testa en jakburgare? Bra cocktails också. flyingtigerscafe.com

Akhustonpa Tibetan Restaurant, Dawa Road. Klassisk tibetansk, familjedriven restaurang i ett klassiskt tibetanskt hus – som liksom många andra har glasat in innergården för att hålla värmen.

VANDRA

Vi vandrade med Caravane Liotard. En vandring som görs med hästkaravan och mängder av utrustning och mat som bärs av hästarna. En annorlunda upplevelse som går både i spåren av gamla upptäcktsresandes karavaner och de tibetanska handelskaravanerna längs Tea Horse Road.

Det finns även andra operatörer kring Shangri-La, men ingen som rör sig i samma område av bergen. caravane-liotard.com

PRISLÄGE

På restaurangerna i Shangri-Las gamla gränder får du en sallad eller annan enklare rätt för runt 40 kr, medan mer matiga rätter kostar uppåt 80–100 kr eller lite mer. Du betalar cirka 30 kr för en latte och 25 kr för en kopp te. Ta med kontanter! Extremt få ställen tar kontokort, och ibland får man leta länge efter en bankomat som fungerar.